

تاریخ شفاهی
حقوق بشر
در ایران
 Oral History of Human Rights in Iran

گزارش کار

از پایان سری نخست سلسله گفتگوها

همراه با شیوه‌های انتشار و برنامه‌های سری دوم

کاری از مجموعه حقوقی پارسیلا با مدیریت سعید دهقان

PARSILAW

تاریخ «حال» درس شناخت است و تاریخ «گذشته» درس عبرت

گزارش کار از پایان سری نخست سلسله گفتگوها

تاریخ شفاهی

حقوق بشر

در ایران

Oral History of Human Rights in Iran

الف) هدف از انجام پروژه

ب) برنامه‌ریزی و روند کار

پ) محورهای اصلی در گفتگوها

ت) گروه‌های پنج‌گانه‌ی گفتگوشوندگان

ث) ترکیب مهمانان داخل و خارج کشور

ج) همکاران و مشاوران

چ) شیوه و کیفیت انتشار

ح) بودجه و هزینه‌ها

خ) برنامه‌ریزی‌های سری دوم

مقدمه

تاریخ شفاهی حقوق بشر در ایران، حاصل ۷۴ جلسه گفتگوی اختصاصی با چهره‌هایی در پنج گروه پژوهشگران، کنشگران، دادخواهان، روزنامه‌نگاران و نمایندگان سازمان‌های حقوق بشری است که فعالیت‌های نظری یا میدانی‌شان در تحلیل یا گسترش مفاهیم حقوق بشری، مستقیم یا غیرمستقیم پیوندهای محکم و تاثیرگذاری در جنبش‌های مدنی یا اعتراضی ایران دارد.

الف) هدف از انجام پروژه

هدف و نیز تعهد من و همکارانم در مجموعه حقوقی Parsi Law برای پروژه «تاریخ شفاهی حقوق بشر در ایران»، علاوه بر تمرکز بر مرور درس‌های «عبرت» (از گذشته) و «شناخت» (از حال)، امکان بهره‌گیری از این گفتگوها برای کمک به تقویت گفتمان حقوق بشر و توسعه آن، در پیوند با جنبش دادخواهی در ایران است.

ب) برنامه‌ریزی و روند کار

در ادامه پروژه تاریخ شفاهی وکالت - که همچنان با مجموعه حقوقی کافایلا در ایران ادامه دارد - و بعد از مشورت مستمر با پنج همکار، تحلیلگر و کنشگر داخل کشور و سه شخصیت مستقل در خارج از کشور، پروژه تاریخ شفاهی حقوق بشر در ایران حدود دو سال پیش در مجموعه حقوقی پارسیلا برنامه‌ریزی شده است.

با توجه به اینکه مهمانان در گروه‌های پنج‌گانه از پنج قاره مختلف جهان هستند، اپلیکیشن مناسبی که بتواند سه ساعت گفتگو در سه محور کلان را در فضای عمومی پوشش دهد، اپلیکیشن کلاب‌هاوس بود که در زمان آغاز پروژه، تازه به بازار آمده بود.

زمان گفتگوها نیز به طور ثابت ساعت ۹ شب به وقت ایران و حداکثر سه ساعت تعیین شده است که هم برای مردم داخل ایران در ساعت‌های پایانی آخر هفته مناسب باشد و هم برای هموطنان خارج از کشور، پیش از آغاز تعطیلات آخر هفته.

پ) محورهای اصلی در گفتگوها

این گفتگوهای اختصاصی در سه محور کلی حقیقت (آنچه باید باشد)، واقعیت (آنچه هست) با تمرکز بر تجربه زیسته) و چه باید کرد (با بررسی موانع و راهکارها) و با توجه به این مفاهیم انجام می‌شود: سیاست، جامعه مدنی، افکار عمومی، نظام قضایی، نهاد دانشگاه، سازمان‌های بین‌المللی، نهادهای اجرایی، جامعه و کالت، و حقوق زنان و کودکان و ...

ت) گروه‌های پنج‌گانه‌ی گفتگوشوندگان

گفتگوشوندگان از میان اعضای پنج گروه مشخص انتخاب می‌شوند که فعالیت‌هایشان مستقیم یا غیرمستقیم در پیوند با حقوق بشر در ایران است: پژوهشگران، کنشگران، دادخواهان، روزنامه‌نگاران و نمایندگان سازمان‌های حقوق بشری

ث) ترکیب مهمانان داخل و خارج کشور

حدود یک‌سوم مهمانان در این گفتگوهای اختصاصی از داخل کشور بوده‌اند و بیش از دوسوم مهمانان در خارج از کشور. این نسبت هر چند تاییدکننده‌ی محدودیت‌های امنیتی یا فشار بر کنشگران در داخل کشور است، اما از سوی دیگر نشان می‌دهد که مقاومت و شجاعت، همچنان عناصر تعیین‌کننده‌ی برای بسیاری از کنشگران در داخل ایران است.

انتخاب مهمانان بعد از جلسات هفتگی با همکاران در داخل ایران و مشاوره با ناظران صورت می‌گیرد، اما در عین حال، انتخاب یا عدم انتخاب مهمانان برای این گفتگوها به معنای قضاوت له یا علیه عملکرد یا کارنامه عملکرد حقوق بشری آنها نیست، بلکه تصور ما این بوده و هست که به اشتراک گذاشتن آموخته‌ها و اندوخته‌های ایشان با مردم و برای ثبت در تاریخ می‌تواند مفید باشد. شایان ذکر است که این گفتگوها در سه سری تعریف شده و هنوز به پایان نرسیده است.

ج) همکاران و مشاوران

علاوه بر همکارانم در مجموعه حقوقی Parsi Law و همچنین ناظرانی که داخل یا خارج کشور در شش حوزه تخصصی فلسفه، تاریخ، جامعه‌شناسی، اقتصاد، روابط بین‌الملل، ژورنالیسم به من مشورت داده‌اند (و نامشان محفوظ است)، در این پروژه، دوستانی نظیر حسین رزاق، روزنامه‌نگار و کنشگر در داخل ایران (تا پیش از زندانی شدن)، فرزاد صیفی‌کاران روزنامه‌نگار و حسین رئیسی وکیل در خارج از کشور، به صورت متناوب یا متوالی در اجرای این گفتگوها، همکاری داوطلبانه و ارزشمندی داشته‌اند که از همه‌ی ایشان سپاسگزارم.

تاریخ شفاهی

حقوق بشر

در ایران

Oral History of Human Rights in Iran

ج) شیوه و کیفیت انتشار

دو شیوه کلی برای انتشار مجموعه گفتگوهای تاریخ شفاهی حقوق بشر در نظر گرفته‌ایم که قرار است در طول یکدیگر انجام شود.

انتشار آنلاین صوتی و متنی با قابلیت سرچ موضوعی و شخصی در گوگل، از طریق مجموعه ایران آکادمیا که از دی‌ماه ۱۴۰۲ (آغاز سال جدید میلادی) آغاز خواهد شد.

انتشار چاپی در پنج جلد جداگانه (بر حسب گروه‌های پنج‌گانه‌ی مهمانان) از سوی نشر باران که متعاقباً صورت خواهد گرفت.

ح) بودجه و هزینه‌ها

کل هزینه‌های پروژه تاریخ شفاهی حقوق بشر در ایران در منابع انسانی آن خلاصه شده که شامل تحقیقات و پژوهش‌ها و مشاوره‌هایی است که پیش‌تر انجام شده است، امور گرافیکی و ویدیویی که در مجموعه حقوقی پارسایا انجام می‌شود و روزهای جمعه‌ای که من و همکارانم در طول دو سال گذشته برای این کار، وقت و انرژی اختصاص داده‌ایم.

بنابراین، برای این پروژه مستقل، بودجه خاصی پیش‌بینی یا تعیین نشده بود، اما در طول مسیر و گفتگوها، بعضی از نهادهای مدنی و حقوق بشری اعلام آمادگی برای کمک کرده‌اند که ضمن ابراز سپاسگزاری از ایشان، با مشورت همکاران در ایران به این نتیجه رسیده‌ایم که کار پیاده‌سازی و ویراستاری اولیه را با در نظر گرفتن دستمزد به دو تن از حرفه‌ای‌های این کار بسپاریم.

این مساله را در آغاز بعضی از جلسات سه ماهه‌ی اول از گفتگوها علناً مطرح کرده‌ام و طی یک‌ماه سه نهاد اعلام آمادگی کلی کرده‌اند، اما در نهایت نهاد حقوق بشری «کمپین حقوق بشر ایران» با ارسال ایمیل رسمی، هزینه آن دو نیروی کار برای پیاده‌سازی و ویراستاری اولیه را تقبل و به ایشان پرداخت کرده است.

با این حال، با توجه به پایان سری اول تاریخ شفاهی حقوق بشر و گردآوری مجموعه گرانقدری از تجربه گروه‌های پنج‌گانه مذکور در بررسی موانع و راهکارهای برون‌رفت از وضعیت فعلی ایران و ارزش در دسترس بودن بیشتر این تجربه در قالب‌های متفاوت برای استفاده عموم (از جمله در شبکه‌های اجتماعی) و همچنین ادامه و گسترش این برنامه، مجموعه پارسایا از هر گونه کمک مالی از سوی ایرانیان میهن‌دوست و همچنین نهادهای مدنی مرتبط و علاقه‌مند، استقبال می‌کند.

خ) برنامه‌ریزی‌های سری دوم

برای سری دوم از این گفتگوهای اختصاصی، ۲۶ مهمان دیگر از گروه‌های پنج‌گانه در نظر گرفته شده‌اند که البته شامل مهمانان قبلی که به هر دلیلی امکان گفتگو با ایشان فراهم نشده و یا تقاضای تعویق داشته‌اند نیز خواهد شد.

گفتگوهای سری دوم در همان روز و ساعت‌های تعیین‌شده‌ی قبلی در بهار ۱۴۰۳ آغاز خواهد شد. بنای اولیه‌ام بر تحویل کار در سری دوم، به همکار دیگری است که در این پروژه نیز (مانند تاریخ شفاهی و کالت در ایران) شبیه «دو امدادی» عمل شود، اما تصمیم نهایی در این مورد را به بعد از دریافت نقد و نظر شما مخاطبان ارجمند و جامعه‌هدف موکول می‌کنم.

با احترام و سپاس از تمام نقد و نظرها و همدلی و همراهی‌های تک‌تک شما هموطنان عزیز

سعید دهقان

